

ОГЛЯД ДЕЯКИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ПОГЛЯДУ ПРОЦЕСУ ЇХ УПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКУ ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ

AN OVERVIEW OF SOME INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS FEATURES IN TERMS OF THEIR INTRODUCTION PROCESS TO THE UKRAINIAN ACCOUNTING POLICY

Даниленко В.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри агрологістики
та управління ланцюгами постачань,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

Danylenko Valerii

PhD (Economics),
Senior Lecturer, the Department of Agrilogistics
and Supply Chain Management,
Kharkiv Petro Vasylenko National
Technical University of Agriculture

У статті досліджуються теоретичні особливості впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в українську правову систему з погляду необхідності абсолютного переходу на дотримання зазначених стандартів певною групою українських суб'єктів економічних відносин. Наведено передумови виникнення необхідності освоєння МСФЗ в Україні та аналізу минулого досвіду і перспектив такого заходу. Розкрито зміст низки нормативно-правових документів, які регулюють порядок складання та подання фінансової звітності в Україні підприємствами залежно від їхнього економічно-правового статусу. Здійснено компаративний аналіз деяких базових ідей формування міжнародних стандартів та національних положень бухгалтерського обліку. Встановлено природу виникнення концептуальних суперечностей між досліджуваними системами регламентації бухгалтерського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, концептуальна основа, МСФЗ, Н(С)БО, облікова політика.

В статье исследуются теоретические особенности внедрения международных стандартов финансовой отчетности в украинскую правовую систему с точки зрения необходимости абсолютного перехода на соблюдение указанных стандартов определенной группой украинских субъектов экономических отношений. Представлены предпосылки возникновения необходимости освоения МСФО в Украине и анализа прошлого опыта и перспектив такого мероприятия. Раскрыто содержание ряда нормативно-правовых документов, регулирующих порядок составления и представления финансовой отчетности в Украине предприятиями в зависимости от их экономико-правового статуса. Осуществлен компаративный анализ некоторых базовых идей формирования международных стандартов и национальных положений бухгалтерского учета. Установлена природа возникновения концептуальных противоречий между исследуемыми системами регламентации бухгалтерского учета.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, финансовая отчетность, концептуальная основа, МСФО, Н(С)БУ, учетная политика.

The relevance of the topic presented in this article is due to the process of gradual implementation of generally accepted financial reporting standards in the global business environment. It is obvious that the success of Ukrainian businesses in the global financial markets and the level of foreign investors' confidence in the ways of doing business in our country are directly dependent. The first and foremost task of Ukrainian managers in this context is to

ensure the clarity, relevance and reliability of information that reflects the past and current state of the business, and its prospects in the future. This task involves adapting the accounting policies of national enterprises to the International Financial Reporting Standards. In addition, since 2012 active government policy in this area has required a number of organizations to provide financial reporting within the international legal field. The article examines the theoretical features of the international financial reporting standards introduction to the Ukrainian legal system in terms of the need for an absolute transition to compliance with these standards by a specific group of Ukrainian entities. It gives a brief description of the main stages of IFRS implementation in the European Union countries. The prerequisites for the need to master IFRS in Ukraine and the analysis of past experience and prospects of such an event are presented. The contents of a number of regulatory documents governing the preparation and submission of the financial statements in Ukraine by enterprises depending on their economic and legal status are disclosed. The legal regulations on qualitative and quantitative requirements for submission the financial statements according to the international standards have been presented. A comparative analysis of some basic ideas of the international standards and national accounting regulations formation has been carried out. The nature of the conceptual contradictions emergence between the studied accounting regulatory systems is established. The article also hypothesizes the nature of the theoretical differences occurrence between the investigated regulatory systems.

Key words: accounting, financial reporting, conceptual framework, IFRS, Ukrainian GAAP, accounting policy.

Постановка проблеми. У межах української правової системи національні стандарти бухгалтерського обліку виконують функцію підтримки та тлумачення положень щодо предмета фінансової звітності. Однак відповідно до ст. 12¹ Закону про бухгалтерський облік та постанови КМУ від 11.07.2018 р. № 547 низка українських підприємств, які відповідають критеріям, наведеним цими нормативно-правовими актами, зобов'язані готувати фінансову звітність за принципами МСФЗ. Основними учасниками групи підприємств, для яких використання міжнародних стандартів стало загальнообов'язковим у процесі звітування, здебільшого є підприємства, що становлять публічний інтерес, ПАТ та інші оператори ринку фінансових послуг. Проте в ЄС МСФЗ для малих і середніх підприємств є дозволені або обов'язковими вже у 86 юрисдикціях. І хоча фінзвітність українських МСП нині не зобов'язана відповідати міжнародним стандартам, останні відповідні зміни в законодавстві, зокрема лист Мінфіну від 07.12.2018 р. № 35210-06-5/32299 «Про оприлюднення фінансової звітності», ясно говорять про неминучу тенденцію до глобального процесу уніфікації головної мови бізнесу на будь-яких рівнях економічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтенсивне розповсюдження МСФЗ у всьому світі дає багату поживу для дискусій науковців та професійних бухгалтерів стосовно ефективності використання цієї системи стандартів в організаціях. Третій рік поспіль за ініціативи ЄС проводиться фінансування досліджень в країнах-членах євроспільноти з цієї проблематики. Результати досліджень публікуються в журналі «Accounting in Europe». Серед останніх робіт в українському науковому просторі варті особливої уваги роботи В.О. Алексєєвої, І.В. Більботенко, Н.Г. Здирко, Т.В. Каргузової, О.М. Петрук, В.С. Терещенко, Л.В. Товкуна та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Нині триває процес адаптації національної економіки до міжна-

родних ринкових параметрів господарювання. У числі заходів, що забезпечують стабільний розвиток української економіки, передбачені заходи реформування бухгалтерського обліку, покликано створити надійну інформаційну базу для підприємств різних форм власності. Ґрунтуючись на офіційних урядових документах, на наукових дослідженнях інших авторів, ми зробили спробу узагальнення проблем реформування бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів. У цій роботі піднімається питання про впровадження та обґрунтування проблем освоєння міжнародних стандартів фінансової звітності, що становить особливий інтерес для працівників обліку, які мають у нових ринкових умовах освоювати оригінальні методи ведення бухгалтерського обліку, адаптовані до сучасних умов господарювання.

Формулювання цілей статті. Головна мета статті – узагальнити теоретичні особливості, які в межах впровадження МСБО та МСФЗ отримали значне поширення в українській правовій системі, враховуючи вплив цієї системи на національні стандарти бухгалтерського обліку в межах сукупності нормативно-правових актів, які традиційно стосуються цивільного права.

Виклад основного матеріалу досліджень. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку мали лише оглядове значення в Україні до офіційного оприлюднення п.2 ст. 12¹ Закону про бухоблік та Порядку № 419, норми яких набули чинності з 01.01.2012. До цієї дати міжнародні стандарти можна було використовувати лише у разі, коли можливості національних стандартів були обмеженими.

Однак, як відомо, компанії, які домінують на міжнародній арені, мали достатню силу нав'язувати свої практики і традиції на найважливіших фінансових ринках світу. Тому за умови, що фірми, які сповідують інші традиції та відносяться до інших економічних, політичних та культурних систем, мають намір конкурувати або навіть просто вижити на таких ринках, вони

повинні узгодитись із методами та процедурами, які диктують домінуючі сторони [1].

На зазначеному твердженні, очевидно, ґрунтувалася ініціатива Європейського Союзу. Після знаходження в 90-х роках мінімального спільного знаменника в підготовці фінансових звітів компаній, що базуються в ЄС, парламент Євроспільноти видав "директиви", в яких заявив про необхідність зобов'язати держави-члени прийняти нормативно-правові акти, спочатку сумісні по суті з тими, що переважають на основних міжнародних фінансових ринках, а пізніше, такі, що все більше збігаються з нормами на міжнародних ринках.

За основу уніфікації було вирішено прийняти нормативні акти, сформульовані та розроблені в англо-американських країнах, культурні та правові традиції яких сильно відрізняються від норм більшості країн континентальної Європи. Незважаючи на це, відповідно до низки положень [2], Європейській Союз зобов'язав держави-члени прийняти МСБО (IAS) та МСФЗ (IFRS) з 1 січня 2005 року для підготовки консолідованої фінансової звітності компаніями, цінними паперами яких торгували на регульованих ринках.

З підписанням у березні 2014 року Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною, стаття 387 якої передбачає реформу бухгалтерського обліку з переходом на міжнародні стандарти, українські парламентарі фактично розпочали процес масштабної імплементації «міжнародних стандартів бухобліку» («міжнародних стандартів фінансової звітності») в практику ведення обліку на вітчизняних підприємствах. Хоча варто відмітити, що перші кроки до переходу на міжнародну манеру звітування були зарегламентовані Кабміном, конкретно – його розпорядженням № 911 від 24.10.07, яке схвалило Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Цей документ містив проект послідовних «етапів» упровадження МСФЗ в Україні.

Для кращого розуміння тонкощів та перспектив використання «міжнародних стандартів» необхідно дослідити відмінності інтерпретації, які можуть виникати під час перекладу базових елементів концептуального апарату зацікавленими сторонами. Зокрема, абревіатура IAS українською мовою зазвичай перекладається як «міжнародні стандарти бухгалтерського обліку», однак використання цих термінів може ввести в оману. «Стандарт бухгалтерського обліку» (або «стандарт фінансової звітності») технічно не є «положенням» бухгалтерського обліку, визначеним доктриною бухобліку або українською практикою, а є простим «емпіричним принципом», сприйнятливим до постійних змін, залежно від того, як економічна ситуація, в якій правило має бути прийняте, сприймається загальноприйнятною практикою.

Варто зауважити, що відповідно до ст. 12¹ Закону про бухоблік під час підготовки звітності

суб'єкти господарювання повинні «застосовувати міжнародні стандарти, які викладені державною мовою та офіційно оприлюднені на веб-сторінці центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку» [3]. Але на сайті Мінфіну у тексті самих стандартів трапляються варіації перекладу одних і тих самих термінів. Зокрема, *Other comprehensive income* перекладається в одних стандартах як інший сукупний дохід, в інших – як інший сукупний прибуток. Сам Звіт про сукупний дохід (формулювання з Н(С)БО 1 та затвердженої ним форми 2) в офіційному перекладі МСБО 1 називається Звітом про сукупні доходи, а в п. 10 оригінальної англomовної версії стандарту – Звітом про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (*Statement of profit or loss and other comprehensive income*) [4].

Концептуальна суперечність національних стандартів полягає у їхньому спрямуванні на регламентацію бухгалтерського обліку, а не щодо складання і подання фінансової звітності. МСФЗ виходять із того, що оскільки інтерпретація фінансової звітності має бути однаковою в різних країнах світу, то і самі МСФЗ мають охоплювати не лише стандарти, а й приклади практичного впровадження. Так, навіть щодо форм фінансової звітності, згідно з національними стандартами, вони чітко регламентовані, в міжнародній практиці форми звітності відповідають певним принципам і вимогам, але бланк форми подається у довільній формі, і відображаються зміни, виходячи з поняття суттєвості [5].

Ще один приклад концептуальної суперечності може стосуватися принципу превалювання сутності над формою. Безумовно, основним привілеєм принципу є аспект більшої ясності щодо поточної ситуації, але він не сприяє вирішенню проблеми, притаманної обмеженості такого принципу, у правових системах, аналогічних українській, яка будує свою концептуальну основу навколо суворого дотримання формальних аспектів. За фактом відсутності коментарів з приводу застосування принципу залишається сумнів у тому, чи принцип застосовується завжди, за винятком випадків, коли є регламент, який прямо передбачає, що факт повинен бути вказаний у фінансовій звітності відповідно до його формального аспекту, навіть якщо це суперечить суті операцій, чи виключення становлять всі ті операції, для яких форма є важливою з юридичного погляду, наприклад, відповідність письмовій формі в певних договорах або наявність причин недійсності акту тощо.

Тобто від самого початку практичне застосування міжнародних стандартів базується на професійному судженні. Бухгалтер під час складання МСФЗ-звітності має вирішувати багато питань, виходячи із власної професійної думки, обґрунтовуючи способи кваліфікації і розкриття достовірної інформації про фінансовий стан,

фінансові результати суб'єктів господарювання та їх зміни. Особливістю МСФЗ є те, що в них часто пропонується два (чи декілька) підходи до відображення одних і тих же операцій. Виходячи ж з вітчизняних реалій та взаємозв'язку бухгалтерського обліку з податковим, така «свобода» може призвести до конфліктних ситуацій із контролюючими органами [6].

Також у процесі розглядання ролі МСБО (МСФЗ) у країнах, де вони виникли та були розроблені, ми можемо побачити, що їхнє значення може значно відрізнятись від ролі П(С)БО в Україні. Як відомо, у країнах, де діє загальне право, правова система базується не на правових кодексах, а на законах, розроблених за допомогою прецеденту судових рішень. Такі рішення ґрунтуються на "найкращих практиках", які у разі фінансової звітності традиційно представлені «загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку» (GAAP).

МСБО (МСФЗ) не прийнято пов'язувати з жодною загальною системою відліку. Натомість вони походять із «концептуальної основи», яка застосовується лише в тому разі, якщо вона не суперечить змісту окремих правил [7]. Цікаво зазначити, що Європейський Союз не ратифікував «Концептуальну основу», хоча вона часто цитується за окремими стандартами.

у цьому контексті тлумачення «концептуальної основи» (яка, як зазначено, не переважає над «Стандартами»), тим не менше є цікавим, оскільки вона, серед іншого, вказує на цілі фінансової звітності згідно з МСБО/МСФЗ – «фінансова звітність передбачає задоволення інформаційних потреб багатьох користувачів, але серед них категорія «інвесторів» є превалюючою» [8].

Доречно зауважити, що посилання на "фінансову звітність" означає консолідовану фінансову звітність у середовищі, в якому МСБО виникли, де фінансову звітність окремого підприємства формально прийнято вважати майже "внутрішнім" документом, а отже, тим, що має другорядне значення. Ситуація в Україні, очевидно, дуже відрізняється – поняття "фінансова звітність" одноголосно пов'язане з довідковою звітністю окремої організації, за винятком конкретних випадків, відображених у регламенті, положеннях та практиці.

Цікаво, що в «концептуальній основі», має місце рішуче твердження щодо принципості нехтування потребами всіх інших користувачів, якщо вони не сумісні з потребами інвесторів: «оскільки саме інвестори є постачальниками венчурного капіталу, фінансові звіти, які задовольняють їхні потреби в інформації також задовольняють потреби інших користувачів фінансової звітності» [9].

Майже зайвим буде зауваження, що інтереси акціонерів не є аналогічними, а інтереси більшості інвесторів сьогодення і, що ще важливіше, більшості інвесторів майбутнього можуть сильно відрізнятись від інтересів меншості акці-

онерів, кредиторів, службовців і особливо держави (в ролі стягувача податків).

Відповідно, «стандарт» спрямований на те, щоб представити корисну інформацію для акціонерів (теперішню та майбутню), а не інформацію, корисну для підприємства. Іншими словами, фінансова звітність повинна максимально відображати інформацію про ймовірність того, що акціонер отримає передбачувану суму за передбачуваний період часу шляхом розподілу дивідендів та подальшого перепродажу придбаних цінних паперів. Отже, з погляду акціонера, алокація отриманого компанією доходу на виплату дивідендів або збільшення ціни утримуваних цінних паперів має однакове значення.

Загалом подальша модифікація національної облікової політики з урахуванням «міжнародних стандартів бухгалтерського обліку» повинна підлягати процесу ратифікації. Таким чином, на відміну від ситуації в країнах, де принципи виникли, прийняття МСБО (МСФЗ) в Європі не відбувається автоматично, оскільки правила видаються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та потребують дослідження та конкретного затвердження. Однак як тільки вони приймаються на європейському рівні, МСБО (МСФЗ) набуває повноцінної чинності і в Україні, у тому числі за відсутності спеціальних ратифікацій. Цей висновок ґрунтується на п. 16 МСБО (IAS) 1, який засвідчує таке: «фінансова звітність не повинна бути представлена як відповідна МСФЗ, якщо вона не відповідає усім вимогам МСФЗ».

У такій ситуації варто констатувати можливість виникнення парадоксу помилкового визнання фінансової звітності як такої, що відповідає вимогам «міжнародних стандартів», у разі неактуальності розміщеної на сайті Мінфіну редакції МСФЗ, адже саме ця редакція є єдиною можливою реперною точкою під час складання обговорюваної звітності.

Натепер у держав, які розширили зону застосування МСФЗ від підготовки консолідованої фінансової звітності до неконсолідованої фінансової звітності для певних категорій, здебільшого великих суб'єктів господарювання, виокремились два чіткі набори регламентів стосовно періодичності звітування та комплексу фінзвітності, який є необхідним для двох різних категорій підприємств та принципово відрізняється один від одного за своїм змістом [10]. В Україні, наприклад, підприємствам, які функціонують на засадах П(С)БО, дозволено подавати проміжну фінансову звітність у складі всього лише 2 форм, тоді як від МСФЗ-зобов'язаних очікують подання всіх форм у складі проміжної звітності. Такий порядок звітування підтвердила ДСФУ в листі від 22.08.2018 р. № 27209/99-99-15-02-01-15, який, очевидно, ґрунтується на визначенні проміжної звітності, наведеному в п. 4 МСБО 34.

На нашу думку, ця ситуація підтверджує вище зроблені висновки щодо визначення пріоритет-

них користувачів фінансової інформації, адже проміжна звітність, хоча й подається, на відміну від вимог П(С)БО, в повному комплекті, може складатися в стислій формі, що підвищує її корисність саме в контексті прийняття економічних рішень. Це підтверджує дотримання «стандартами» основних принципів «концептуальної основи», зокрема природи фінансової звітності, яка спрямована на задоволення потреб в інформації інвесторів. Слід констатувати відсутність конкретизації того, що розуміється під "інформацією, корисною для економічних рішень", але з тексту «концептуальної основи» випливає, що ця інформація не відповідає інформації, корисній для захисту інтересів сторонніх кредиторів та основного принципу обачливості загалом. Звертаючись до загальних принципів, розкриття фінансових звітів повинно бути здатним впливати на економічні рішення користувачів (доречність), і вони повинні бути кількісно значущими (суттєвість) в тому сенсі, що, якщо вони опущені або помилкові, вони можуть негативно впливати на економічні рішення.

Висновки. Недавня політична та, як наслідок, фінансова криза в Україні змушує багатьох суб'єктів бізнес-середовища замислюватися над тим, що деякі припущення, які раніше вважались "незмінними", можуть бути переглянуті. Ми посилаємось на думку, добре відому в Європі та

Північній Америці, про те, що двигуном розвитку в розвинених країнах є фінанси, а збільшення розміру фінансової системи як сукупності елементів інфраструктури чи розміру організацій як конкурентної переваги вважається головним елементом успіху.

Зважаючи на те, що деякі національні системи традиційно є менш залежними від зовнішньополітичних подій та м'якше переживають наслідки фінансових крих, можна стверджувати, що трактування, яке, на перший погляд, є безсумнівним, може бути не абсолютно універсальним. З цього погляду можна зрозуміти труднощі прийняття деяких «стандартів», таких як МСБО 32 та МСБО 39, в країнах Західної Європи та Скандинавії, де їхній вплив на фінансову звітність привів до значних наслідків, які характеризували перші кроки переходу на МСФЗ – спекулятивних бульбашок, а отже, необхідності перегляду процедури їх прийняття.

Теоретичне узагальнення особливостей прийняття МСФЗ з урахуванням необхідності повного заміщення ними П(С)БО для певної групи суб'єктів господарювання повинно сприяти ефективній адаптації перших до реалій цивільного кодексу в Україні. При цьому технічний аспект переходу на нову для певної категорії підприємств систему звітування потребує подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Gray S. *International Financial Reporting. A Comprehensive International Survey of Accounting Requirements and Practices in 30 Countries.* London : Palgrave Macmillan UK, 1984. – 584 с.
2. Geens K. *The European Company Law Action Plan Revisited: Reassessment of the 2003 Priorities of the European Commission.* Leuven : Leuven University Press, 2010. – 376 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16 листопада 2018, № 996-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 18.10.2019).
4. Острікова Т., Рогозний С., Шевцова Т. Національні особливості переходу на МСФЗ та їх вплив на оподаткування. *Податки та бухгалтерський облік.* 2018. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/september/issue-77/article-39538.html> (дата звернення: 17.10.2019).
5. Алексеева В.О., Клименко С.О. Проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. *Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси».* 2013. № 10. С. 10–14.
6. Ботьботенко І.В. Передумови та практика впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в облікову систему України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки.* 2016. № 16. С. 131–134.
7. Здирко Н.Г. Адаптація Міжнародних стандартів фінансової звітності в сільськогосподарському виробництві. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики.* 2016. № 12. С. 92–100.
8. Nobes C. An Empirical-Analysis of International Accounting Principles. A Comment. *Journal of Accounting Research.* 1981. № 19. С. 268–270.
9. Wiley IAS 2004: Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards / B.J. Epstein et al. Hoboken, N.J. : Wiley, 2004. 1094 p.
10. Даниленко В.В. Методичні особливості оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Вісник ХНТУСГ : Економічні науки.* 2016. № 172. С. 86–101.

REFERENCES:

1. Gray S. (1984) *International Financial Reporting. A Comprehensive International Survey of Accounting Requirements and Practices in 30 Countries.* London: Palgrave Macmillan UK.
2. Geens K. (2010) *The European Company Law Action Plan Revisited: Reassessment of the 2003 Priorities of the European Commission.* Leuven: Leuven University Press.

3. Pro bukhghalterskyj oblik ta finansovu zvitnistj: Zakon Ukrainy vid 16 lystopada 2018, # 996-XIV [On Accounting and Financial Reporting: Law of Ukraine of November 16, 2018, No. 996-XIV] / *Verkhovna Rada Ukrainy* [Verkhovna Rada of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed: 18 October 2019).
4. Ostrikova T., Roghoznyi S., Shevcova T (2018). Nacionaljni osoblyvosti perekhodu na MSFZ ta jikh vplyv na opodatkovannja [National features of the transition to IFRS and their impact on taxation]. *Podatky ta bukhghalterskyj oblik* [Taxes and accounting] (electronic journal). Available at: <https://i.factor.ua/ukr-/journals/nibu/2018/september-/issue-77/article-39538.html> (accessed: 17 October 2019).
5. Aljeksjejeva V.O., Klymenko S.O. (2013) Problemy vprovadzhennja mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti v Ukraini [Problems of Implementation of International Financial Reporting Standards in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh pracj Lucjkogho nacionaljnogho tekhnichnogho universytetu. Ekonomichni nauky. Serija «Oblik i finansy»* [Collection of scientific papers of Lutsk National Technical University. Economic sciences. Accounting & Finance Series]. vol. 10. pp. 10–14.
6. Boljbotenko I.V. (2016) Peredumovy ta praktyka vprovadzhennja mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti v oblikovu systemu Ukrainy [Prerequisites and Practice of Implementation of International Financial Reporting Standards in Ukraine's Accounting System]. *Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. Serija Ekonomichni nauky* [Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Economic Sciences]. vol. 16. pp. 131–134.
7. Zdyrko N.Gh. (2016) Adaptacija Mizhnarodnykh standartiv finansovoi zvitnosti v siljskoghospodarsjkomu vyrobnyctvi [Adaptation of International Financial Reporting Standards in Agricultural Production]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualjni pytannja nauky i praktyky* [Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice]. vol. 12. pp. 92–100.
8. Nobes C. (1981) An Empirical-Analysis of International Accounting Principles. A Comment. *Journal of Accounting Research*. vol. 19. pp. 268–270.
9. Epstein B.J., Mirza A.A., Knorr L., Gleeson S. (2004) *Wiley IAS 2004: Interpretation and Application of International Accounting and Financial Reporting Standards*. Hoboken, N.J.: Wiley.
10. Danylenko V.V. (2016) Metodychni osoblyvosti ocinky konkurentospromozhnosti siljskoghospodarsjkykh pidpryjemstv [Methodological peculiarities of agricultural enterprises competitiveness assessment]. *Visnyk KhNTUSGh: Ekonomichni nauky [KhpVNTUA Bulletin: Economic Sciences]*. vol. 172. pp. 86–101.